

Приложение 1

Кратък речник на използваната терминология

Предупреждение! Дефинирането на понятия в межкултурното обучение не винаги е приятно занимание. Причините за това са две. Първо, макар и заниманията с култура да не са ново явление, понятието за култура съвсем не е изяснено; поради това, много от понятията (особено в межкултурното обучение) лесно се повлияват и често с тях се злоупотребява. На второ място, опитът да се приемат за достатъчни дефинициите на само един автор може да доведе до разочарование и дори да бъде пагубно. Причината за това е проста. Много от експертите използват термините от определена гледна точка. В този Т-Kit например, ние често говорим за младите хора, но на други места може да се имат предвид бизнесмени, които искат да навлязат в чужда култура, докато за антрополозите отправната точка би била още по-различна. Когато се занимаваме с най-често употребяваните понятия, е важно да четем от много източници, достигайки до собствена дефиниция за контекста, в който ни е необходима. Определенията по-долу следват разбирането на един човек и една линия – тази на работата с младежи от малцинство. По ваше желание, можете да промените или разширявате определенията с прочетеното или наученото в други книги (това ще ви даде възможност да видите и разликите). Важно е да се знае също така, че тук не са дадени всичките термини, с които се ползва межкултурното обучение. Тук внимателно сме подбрали термините така, че да ви насърчат за допълнително проучване. Така например, дали сме определението само за малцинство, но не и за мнозинство, но когато направите самостоятелно проучване, може да разберете защо се е появил термина и какви са отношенията между малцинствата и мнозинствата.

Межкултурното образование: То се занимава с това как да възприемаме другите, които са различни от нас. То се

занимава с нас самите. С нашите приятели и начина, по който си сътрудничим, за да създадем една справедлива общност. То третира начините, по които общностите се свързват, за да поощрят **равенството, солидарността и равните възможности**. То е за това как да се учим на **уважение и достойнство** в културите, особено когато в тях има малцинства.

Култура: Тя е за това как се живее и какво се прави. Тя е постоянно програмиране на ума, започващо с раждането. Това включва норми, ценности, привички и езици. Тя постоянно се развива и обогатява в процеса на ориентация на младия човек в средата.

Идентичност: Идентичността е психологически процес. Тя третира индивида и възприятието му по отношение на обкръжаващата среда, както и по отношение самия него и другите хора – семейството и приятелите, с които образуват една социална мрежа. За малцинствата идентичността до голяма степен се формира в зависимост от начина, по който те се възприемат от мнозинството. Идентичността е функционална и затова е непрекъсната и развиваща се.

Малцинство: Група хора, имащи уникална идентичност и култура, различаваща се от останалата част на обществото. Поради това, малцинството е социално и законово маргинализирано от мнозинството. Малцинства са емигрантите, етническите и национални малцинства, хората с различна сексуална ориентация, хората с увреждания. От гледна точка на межкултурното обучение, малцинствата са тези групи, които са по-трудно забележими и са с по-малко възможности.

Етноцентризъм: Възприемането на собствената култура като превъзхождаща, за сметка на чуждите. Това е характерно за отношенията малцинство—мнозин-

ство, и може да бъде основа за междуличностни конфликти при младежите от малцинствата.

Власт: Възможността да контролираш или ограничаваш участието на другите в обществото, в което живеят. За малцинствените младежи това често може да значи социално маргинализиране, водещо до пълно лишаване от пълномощия.

Категоризация: Да се правят обобщения относно опитите и преживяванията на други култури. Това ни позволява да поставим хората в „кутийки“. За мнозинството това е лесен начин за справяне със заобикалящия свят, пораждащ страх и недоверие в малцинствата.

Стереотипи: Крайната точка на категоризацията. Стереотипите са съждения за същността на другите, без необходимото основание (познание) за това.

Предразсъдъци: Базират се на липсата на достатъчно факти за другите. Често сме склонни да съдим за другите предварително, просто защото не ги познаваме и не полагаме усилия да ги опознаем. Предразсъдъците се основават на чужди мнения и на прочетеното във вестниците.

Търпимост: Търпимостта е уважение, оценяване и приемане на разнообразието в глобален смисъл. Търпимостта предполага живот, който приема другите култури отворено и без предразсъдъци.

В контекста на межкултурното обучение, търпимостта има значение доста по-различно от традиционното. Да проявяваш търпимост не значи автоматично, да я проявяваш и в межкултурен план. Тук ние говорим за утвърждаването и практикуването на ценностите на човешките права и свободи за всички.

Нетърпимост: Нетърпимостта е липса на уважение към различието. Това включва вярванията или практиките на другите. Когато нивото на нетърпимост е високо, мнозинството третира малцинството по неравен начин, въз основа на религиозните вярвания, сексуалността, етническата принадлежност. Това е основата на расизма, ксенофобията, нетърпимостта и дискриминацията.

Многокултурни общества: Общество, в което различните култури, национални и други групи, живеят заедно, но без реалистичен и конструктивен контакт помежду си. В такива общества разнообразието представлява заплаха и често подхранва предразсъдъците, расизма и други форми на дискриминация.

Межкултурни общества: Общество, в което разнообразието се приема като ценно качество за социален, политически и икономически растеж. Общество, в което има висока степен на сътрудничество и взаимодействие, обмен и взаимно уважение на ценности, традиции и норми.

Приложение 2

Оценяване на този T-Kit за межкултурно обучение

Надяваме се, че този вариант на *T-Kit-a за межкултурно обучение* ви е бил от полза. За първи път такова издание излиза в рамките на Партньорското споразумение между Съвета на Европа и Европейската комисия. Вашата обратна връзка и предложения са добре дошли. Отговорите ви също така ще се използват за да се анализира въздействието на това издание. Благодарим ви, че попълвате този въпросник; на коментарите ви ще бъде обърнато особено внимание.

(За да има полза от обратната връзка, поместваме английския вариант на този текст – бел. ред.)

How far did this T-kit answer your needs for a tool to face the challenges of intercultural learning while also working on creating space for intercultural learning?

From 0% to 100%

You are ...

(You may tick more than one option)

A trainer at

Local

National

International level

Did you use the T-kit in any of your training activities?

Yes

No

If yes ...

In what context or situation?

With which age group(s)?

Which ideas did you use or adapt?

Which ideas did you find least useful?

-
- An active member of a youth organisation
☐ Local	☐ National	☐ International level
☐ Board member	☐ Staff	☐ Other (please specify)

Name of the organisation

- None of the above (Please specify)

What do you think of the overall structure
.....
.....

What do you think about the layout of the T-kit?
.....
.....

Where did you obtain your copy of this *Intercultural Learning T-kit*?
.....
.....

What recommendations or suggestions do you have for future editions?
.....
.....

Name:

Title:

Organisation/establishment (if applicable)

Your address:
.....

Phone number:

E-mail:

Please return this questionnaire by surface mail or e-mail to:

Intercultural Learning T-kit
Directorate of Youth & Sport – Council of Europe – F-67075 Strasbourg Cedex
E-mail: info@training-youth.net

Приложение 3

Библиография

- Abdallah-Preteceille, M. (1986)
'Du pluralisme à la pédagogie interculturelle' in ANPASE (Association nationale des personnels de l'action sociale en faveur de l'enfance et de la famille) *Enfances et cultures*. Toulouse: Privat
- Abdallah-Preteceille, M. (1990).
Vers une pédagogie interculturelle. (2nd ed.). Paris: Publications de la Sorbonne
- Bennet, Milton J. (1993)
'Towards ethnorelativism: a developmental model of intercultural sensitivity', in Paige, R. Michael (ed) *Education for the intercultural experience*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press
- Boal, Augusto (1985)
Theatre of the oppressed. New York: Theatre Communications Group
- Conseil de l'Europe. Conseil de la coopération culturelle. Division de l'enseignement scolaire. (1989)
Pistes pour activités pédagogiques interculturelles. (Expériences d'éducation interculturelle). Strasbourg: Conseil de l'Europe
- Council of Europe (1999)
Activities and achievements. Strasbourg: Council of Europe
- Demorgon, Jacques and Molz, Markus (1996)
'Bedingungen und Auswirkungen der Analyse von Kultur(en) und interkulturellen Interaktionen', in Thomas, Alexander (ed) *Psychologie interkulturellen Handelns*, Göttingen: Hogrefe, Verlag für Psychologie
- European Youth Centre (1991)
Intercultural learning: basic texts (Training courses resource file, no. 3). Strasbourg: Council of Europe
- Fitzduff, Mari (1988)
Community conflict skills: a handbook for anti-sectarian work in Northern Ireland. Cookstown: Community Conflict Skills Project
- Fowler, Sandra M. and Mumford, Monica G. (eds) (1995)
Intercultural sourcebook: cross-cultural training methods. Yarmouth, Maine: Intercultural Press

-
- Guedes, M. J. Cascão (1995)
A relação pedagógica na educação intercultural. Lisboa:
Universidade Católica Portuguesa.
- Guedes, M. J. Cascão (1999)
*A árvoe de comunicação: jogos apresentados no workshop
'Intercultura na Escola'*. Santa Cruz: Intercultura Portugal
- Guerra, I. C. (1993)
A educação intercultural: contextos e problemáticas
Conferência apresentada na abertura da Formação dos
Professores Participantes no Projecto de Educação Intercultural.
Lisbon: Entreculturas.
- Hall, Edward T. and Hall, Mildred Reed (1990)
*Understanding cultural differences: keys to success in West
Germany, France, and the United States*. Yarmouth, Maine:
Intercultural Press
- Hewstone, Miles and Brown, Rupert (1986)
Contact and conflict in intergroup encounters. Oxford: Basil
Blackwell
- Hofstede, Geert (1991)
Cultures and organisations: software of the mind. London:
McGraw-Hill
- Kyriacou, Chris (1992)
Essential teaching skills. Hemel Hempstead: Simon & Schuster
Education
- Ladmiral, J. and Lipiansky, E. (1989)
La communication interculturelle. Paris: Armand Colin.
- Lampen, John (1995)
*Building the peace: good practice in community relations work
in Northern Ireland*. Belfast: Community Relations Council
- Morrow, Duncan and Wilson, Derick (1996)
Ways out of conflict : resources for community relations work.
Ballycastle: Corrymeela Press
- Ohana, Yael (1998)
*Participation and citizenship: training for minority youth
projects in Europe*. Strasbourg: Council of Europe
- Ouellet, F. (1991)
*L'Éducation interculturelle: essai sur le contenu de la forma-
tion des maîtres*. Paris: Editions L'Harmattan.

Ross, Marc Howard (1993)
The management of conflict: interpretations and interests in comparative perspective. New Haven: Yale University Press

Shubik, Martin (1975)
The uses and methods of gaming. New York: Elsevier

Интернет източници

Council of Europe – <http://www.coe.int>

European Union – <http://www.europa.eu.int>

OSCE – <http://www.osce.org>

Допълнителна литература

Едно е сигурно – количеството на материалите свързано с межкултурното обучение е неизчерпаемо! Скорошно проучване в интернет даде 8432 страници свързани с „межкултурно обучение“; ако се включат и термини като „анти-расизъм“, „межкултурното общуване“ и „межкултурното образование“, резултатите стават още повече. Много институти вече имат курсове в тази област или са в процес на подготвянето им. Постоянно се появяват списания, занимаващи се с културни въпроси.

Тук даваме кратка библиография с анотация, както и някои интернет източници. По-разширена библиография можете да получите от библиотеката на Европейския младежки център в Будапеща (там има и много доклади за проведени курсове и други непубликувани материали).

European Youth Centre (1995) *Education Pack: ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults*. Strasbourg: Council of Europe

Книгата се състои от две основни части. Първата разглежда ключовите понятия в межкултурното образование, а втората предлага методи и практични занятия. Материалите целят да бъдат инструмент в обучението на читателя и помощно средство при организиране на занимания. Текстът е интерактивен, съдържа много въпроси и коментари, показващи на читателя как да разбира динамиката на диалога. Книгата се предлага на английски, френски, немски и руски.

Brislin, Richard and Yoshida, Tomoko(1994) *Improving intercultural interactions: modules for cross-cultural training programs*. London: Sage Publications

Модулите в този том насърчават продуктивно и ефективно межкултурно взаимодействие в бизнеса, образованието, здравеопазването, социалната сфера. Модулите са с обща структура и съдържат материали за межкултурни програми. Всичките предлагат упражнения, инструменти за самооценка, традиционни „текстови“ материали, описващи понятията и подходящите методи за употребата на съответния модул; съдържат още и примери от действителността.

Centrum Informatieve Spelen (1998) *Intercultural games, Jeux interculturels. Juegos interculturales*. Leuven: CIS

Сборник с межкултурни игри и начина на прилагането им. Изданието съдържа версии на английски, френски и испански език едновременно. Книгата първоначално е публикувана на холандски като резултат от съвместен проект на JINT и NIZW Jeugd voor Europa (Фламандските и Холандски национални агенции за младежта в Европа) – според вторите, едно, само по себе си, межкултурно преживяване. Сборникът е много полезен като увод в межкултурното обучение.

Fennes, Helmut and Hapgood, Karen (1997) *Intercultural learning in the classroom crossing borders*. London: Cassell

Книгата е предназначена за образователната среда в училищата, но въпреки това прави много добър преглед на межкултурните аспекти и дава ценни упражнения, които могат да се адаптират в неформалното образование.

Fowler, Sandra M. and Mumford, Monica G. (eds) (1995) *Intercultural sourcebook: cross-cultural training methods*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press

Книгата показва и анализира редица различни подходи и методологии, използвани в межкултурното обучение. Между обсъжданите проблеми са ролевите игри, контрастът на културите, симулационните игри, критични ситуации и инциденти, асимилиране на културата.

Kohls, Robert L. and Knight, John M. (1994) *Developing intercultural awareness: a cross-cultural training handbook*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press

Много достъпно описание на едnodневен и двудневен семинар за развиване на межкултурна чувствителност. Книгата е писана за американска публика, но много от упражненията могат да бъдат полезни и при други обстоятелства.

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (eds) (1994) *Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis*. Opladen: Leske + Budrich

Основно ръководство (на немски), което обобщава най-важната литература и продължава с даването на практически примери за межкултурно обучение. Както се казва в увода, межкултурното обучение започва на входната врата, така че са дадени много проекти на местно ниво, както и международни младежки дейности.

Paige, R. Michael (ed) (1993) *Education for the intercultural experience*. Yarmouth, Maine: Intercultural Press

Сборник със статии на известни теоретици и практики в областта. Темите включват межкултурно приспособяване и ролята на обучението, проблеми с идентичността при межкултурно обучение, как да се справяме със стреса по време на адаптация, компетентност на учителя, ефективност и непредвидени изходи при межкултурното обучение. Тези неща често се появяват при работа с групи в межкултурното обучение.

Pike, Graham and Selby, David (1988) *Global Teacher, global learner*. London: Hodder & Stoughton

Книга за тези, които се интересуват от глобално образование. Книгата започва с основните понятия на глобализма и практически примери за необходимостта от глобално образование. След това тя предлага различни методи, които да се използват в различните фази на програмата. Книгата е много добър източник при търсенето на подходящ метод!

Thomas, Alexander (ed) (1996) *Psychologie interkulturellen Handelns*. Gottingen: Hogrefe, Verlag fur Psychologie

Сборник (на немски) с теоретични статии върху „Психология на межкултурното действие”. Съдържа и обсъждания в това издание текст на *Demorgon* и *Molz*, както и редица статии по въпросите на културите стандарти при разбирането на другите култури, и също някои специализирани есета като например за езиковите практики в Китай, или психологическите аспекти при обучаването на ръководни кадри, които заминават на работа в чужбина. Сборникът представлява интерес предимно за добрите познавачи в областта.

Интернет източници

Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността към Съвета на Европа

<http://www.ecri.coe.int>

Публикации и образователни източници за неформално межкултурното образование. Например, *Education Pack* и *Domino manual*.

Europublic

<http://www.understanding-europe.com>

Организация, оперираща в областта на межкултурните отношения и комуникации. Създадена е, за да информира върху културните различия между европейците и начина, по който те влияят върху ежедневието ни живот както на лично, така и на професионално ниво.

Международна асоциация за межкултурно образование

<http://www.lix.oxbacksskolan.se/~iaie/index.shtml>

The Web of Culture (TWOC)

<http://www.webofculture.com/>

Страницата е „направена, за да образова и забавлява по въпросите на межкултурното общуване”. Погледнете виртуалната им книжарница за културна литература и препратките към други страници.

„На ръба” – електронен журнал по межкултурни взаимоотношения

<http://kumo.swcp.com/biz/theedge/>

Електронно списание с межкултурна тематика, което излиза четири пъти в годината. Вижте информационния им център.